
Rusmiddelepidemiologi – forord

Ved invitasjonen til dette temanummer tok vi utgangspunkt i en generell definisjon av epidemiologi: læren om befolkningshelse, sykdommers forløp, årsak og konsekvens, utbredelse og demografi. Ved å erstatte "sykdommer" med "rusmiddelbruk" i denne definisjonen, betød det at vi var interessert i artikler om utbredelse av, forløp av, årsak til og konsekvenser av rusmiddelbruk. I tillegg ønsket vi oss artikler knyttet til utsettelse av oppstart av rusmiddelbruk (forebygging) og hva som kan påvirke forløpet (forebygging, effekter av tiltak, behandling), samt temaer relatert til sykdommer som konsekvens av eller forløper for rusmiddelbruk. Rusmidler ble avgrenset til alkohol og narkotika samt misbruk av legale legemidler.

Av de i alt 15 artikler som er presentert er seks rent deskriptive beskrivelser av utbredelse og utviklings- trekk av alkohol-, narkotika- og legemiddelbruk. Metodene varierer. Noen artikler er basert på tradisjonelle spørreundersøkelser i befolkningen, spørreundersøkelser blant bilførere eller registre over reseptbelagt legemiddelforskrivning. Alle sikter mot å skaffe data for den generelle befolkning. En artikkel beskriver funn av narkotika og legemidler hos personer som arbeider i yrker med arbeidsavtaler som inneholder retten for arbeidsgiver til å teste sine ansatte uanmeldt. Dette begrunnes med risikoen for skader og problemer for en selv og andre ved bruk av slike stoffer. I de to siste artiklene i denne gruppa ble det tatt i bruk to registre, ett for personer som har blitt arrestert mistenkt for påvirket kjøring og ett for obduksjoner ved dødsfall. I begge situasjoner blir det tatt prøver for å fastlegge eventuell bruk av alkohol, narkotiske stoffer og legemidler. Her får vi innblikk i den bruk som har ledet til alvorlige, ja fatale konsekvenser.

Vi har ikke fått inn manuskripter som omhandler forebygging av oppstart av rusmiddelbruk eller årsaker til slik bruk. Dette er kjent som vanskelige områder. Men en artikkel omhandler forebygging av narkotikadødsfall, den alvorligste konsekvensen ved narkotika- bruk.

Det er en tydelig risiko for sykdom og skader som følge av rusmiddelbruk. Angst, depresjon og tynge psykiske lidelser kan opptre som forløper til eller som konsekvens av rusmiddelbruk. En artikkel omhandler forskrivning av antidepressiver ved legemiddelassistert rehabilitering (LAR) og en artikkel omhandler rusmiddelbruk blant personer innlagt til akutt psykiatrisk behandling.

Bruk av alkohol kan føre til akutte ulykker og skader og til langsom utvikling av visse typer sykkelighet, for eksempel leversykdommer. Dessuten kan alkohol- bruk spille en medvirkende rolle i utvikling av andre typer av sykdommer. En artikkel omhandler kartleg-

ging av risikofylte drikkevaner blant personer innlagt i norske sykehus.

Kjøp av narkotika finansieres til en viss grad av kriminell virksomhet. Et behandlingsforløp bidrar i gjennomsnitt til redusert bruk av stoffer og bør derfor også bidra til redusert kriminalitet. I en artikkel analyserer forfatteren om legemiddelassistert rehabilitering faktisk bidrar til en slik reduksjon. I en annen artikkel ses det på variasjon i organisering, praksis og utfall innen denne behandlingsformen.

Dette nummeret av Norsk epidemiologi inneholder også tre metodeartikler. I en artikkel sammenlignes og analyseres resultater fra spørreundersøkelser i befolkningen, den tradisjonelle kilde til kunnskap om alkoholbruk. I en annen beskrives og sammenlignes måle- metoder for biologiske prøver: hår, spytt, blod, urin etc. I den siste metodeartikkelen beskrives det hvordan rusmidler kan måles i avløpsvann, et område i rivende utvikling.

Vi har vært tre gjesteredaktører i dette temanum- meret om rusmiddelepidemiologi. Vi representerer tre ulike miljøer som er aktive innen rusmiddelepidemi- ologisk forskning i Norge. Dette er Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS), Nasjonalt Folkehelse- institutt (FHI) og Senter for rus og avhengighetsforsk- ning (SERAF) ved Universitetet i Oslo. Dette gjen- speiles også i de studier som publiseres i temanumme- ret. Men flere andre miljøer har også kommet med bidrag; førsteforfattere kommer fra Høyskolen i Hedmark, Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Sørlandet sykehus HF og Universitetet i Stavanger. Rusmiddelforskning generelt er økende i Norge, også det epidemiologiske området. Vi håper at dette tema- nummeret reflekterer utviklingen på en god måte.

Fagfellejobben er meget viktig for å sikre kvaliteten av de publiserte artikler. Følgende personer har bidratt: Thomas Clausen (SERAF), Linn Gjersing (SIRUS), Merete Grung (NIVA), Marte Handal (FHI), Vidar Hjellvik (FHI), Steinar Hunskaar (UiB), Øystein Karlstad (FHI), Svein Kjosavik (UiB), Hege Kornør (Kunnskapssenteret), Sverre Nesvåg (SUS), Odd Ragnar Nilssen (UiT), Stein Opjordsmoen (UiO), Willy Pedersen (UiO), Ingeborg Rossow (SIRUS), Sabine Ruths (UiB), Torleif Ruud (AHUS), Randi Selmer (FHI), Astrid Skretting (SIRUS) og Elisabeth Øiestad (FHI). Tusen takk!

Vi vil også takke Norsk forening for epidemiologi som ønsket seg dette temanummer. En spesiell takk til redaktør Trond Peder Flaten for hans gode hånd med prosessen fra ide til sluttprodukt!

Gjesteredaktører

Ellen J. Amundsen
SIRUS
eja@sirus.no

Jørgen G. Bramness
SERAF
j.g.bramness@medisin.uio.no

Svetlana Skurtveit
FHI
svetlana.skurtveit@fhi.no